

Список використаних джерел

1. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Х. : Право, 2008. 240 с.
2. Гуманізм як основоположна ідея сучасного правового світогляду. Альманах права. 2012. Вип. 3. С. 47–51.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/mam.cgi?nreg=254%EA%2F96%E2%F0#Frnd>.
4. Гелеш А. І. Формування та розвиток ідеї гуманізму в праві: філософсько-правовий вимір : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Л., 2012. 17 с.

Братасюк Віктор Миколайович,

суддя Тернопільського міськрайонного суду
Тернопільської області, кандидат
юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОСТРАДЯНСЬКОГО УКРАЇНЦЯ ЯК РЕАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ПРАВА

1. Реформа правової сфери нинішньої України має різні напрями та аспекти. Всі вони вимагають від суспільства багато зусиль, матеріальних та інтелектуальних ресурсів. Та чи не найскладнішою проблемою реформування сучасної України є зтворення людини-особистості як реального суб'єкта права. Здавалося б, що з появою України як держави, з прийняттям чинної Конституції України кожний українець став громадянином і суб'єктом права. Але одна справа це продекларувати, і зовсім інша – сформувати українця як реального повноцінного суб'єкта права.

Відомо, що наша колоніальна історія наклала свій відбиток на всю українську дійсність. Колоніальне минуле знищило українське право, «правду народню» (С.Дністрянский), знищила українця як суб'єкта права, перетворивши його в об'єкт маніпуляцій, законницького впливу тоталітарної держави. І це, мабуть, найсумніший наслідок нашої колоніальної історії. Нині, щоб мати життєздатну, увідповіднену духові часу, національну правову систему, нам необхідно найбільше попрацювати саме в напрямі формування людського чинника, формування української людини як сильного, зрілого особистого «я», правосвідомого, з почуттям власної гідності, прагнучого права, готового його стверджувати і захищати.

2. Пострадянські українці аж надто обтяжені минулим, яке безслідно не минає. С. Алексієвич, Нобелівський лауреат в галузі літератури, член білоруського штабу руху опору в своїй роботі «Час second-hand (кінець червоної людини) дуже добре охарактеризувала представників цього соціального типу [1]. Радянська людина жила в постійному страхі, бо в країні, де було знищено право, де насильство стало основним регулятором суспільного життя, страх не міг не бути у

кожній щілині душі. Знищення приватної власності перетворило цих людей в залежних від держави, яка все видавала, житло, роботу, зарплату тощо. Вона видавала права засобом створення законів, інших прав, окрім «наданих» державою, радянська людина не мала. Держава ці права і надавала, і відбирала. Замість прав радянська людина мала вічні обов'язки перед державою, яких було понад міру. Ця людина мала атрофований здоровий глузд, зруйнований інстинкт самозбереження. Її доправова свідомість була підмінена законосвідомістю, законотрушністю, що влада постійно вимагала.

Живучи у вічному страхі за себе і своїх рідних і близьких, радянська людина мала поруйноване, паралізоване цим страхом вольове начало. Життя в умовах тотального безправ'я зумовило втрату особистого «я», повну деперсоналізацію і моральну деградацію. С. Алексєвич, аналізуючи наслідки розпаду радянської держави, початок 90-х років, підкреслює, що уже колишні радянські люди опинилися в ситуації, коли вони не знали, що із собою робити, куди себе подіти, бо індивідуальної свободи було багато, а користуватися нею вони не вміли. Їх цьому не вчили, – пише авторка. Їм про неї розповідали, а от досвіду вільного життя у них просто не виявилось [1].

3. Пострадянські українці, яким треба було будувати власну державу, в переважній своїй більшості не були готові до цієї роботи, бо успадкували дуже багато рис уже колишньої радянської людини. В їх свідомості ще домінував принцип державоцентризму, вони звикли, що всі блага їм видавала всюдисуща держава; що ініціатива карається; що «наше», колективне важливіше від «мого», приватного; що «ми» важливіше від «я» тощо. Їм треба було повертати свою людську і особисту гідність, їм треба було ставати громадянами. Цей процес становлення українця як особистості і як громадянина триває і сьогодні. На перешкоді цьому процесу стоять: маргіналізація, що стала масовою, втрата національної ідентичності, бідність, що зумовила масове заробітчанство за кордоном, політична нестабільність, соціальне розшарування тощо.

4. Людина, фізична особа як повноцінний суб'єкт права постає тоді, коли вона самовизначається, стає автономною особистістю. Ця особистість має прагнути права, визнати право як фундаментальну засаду свого буття; вона має визнати себе як унікальне автономне людське «я»; вона має визнати іншого рівноцінним собі. Останнє, мабуть, найважче. На жаль, в Україні людина так і не стала найвищою цінністю ні для представників влади, ні для середньо статистичного громадянина. Нашим громадянам треба вчитися творити право, стверджувати його і особливо захищати його – такого досвіду у нас поки що дуже недостатньо. Звідси зрозуміло, яка колосальна робота має бути пророблена українським суспільством на шляху до правової держави.

Список використаних джерел

1. Алексєвич С. Час second-hand (кінець червоної людини). К.: Дух і Літера. 2017. 464с.